

„Rácz József képében és Pál Lajos zenekíséretével Vidnyánszky Attila rendező és Hobo egyenest föltámasztja Lenint, leugrasztja a mavzolej ravataláról, vagy honnan, és ez így, ez a már-már-kabaré nagyon jó. Bármely kőbe meredő búborúnál hatásosabb-ütősebb: megtisztító.”

Kukorelly Endre

Zsil, zshiv, bugyet zsitty

Virágzás vagy nem, jó az egész. Nagyjából úgy jó, ahogy van. Hobo nagyon jó. Rácz József nagyon jó. Hobo nagyjából nem tud énekelni és beszélni, mégis énekel és beszél, nagyon jól. Nem játszik, és nagyon jó, hogy nem játszik. Rácz József játszik, énekel és beszél, nagyon jól.

A díszlet (Olekszandr Bilozub) egy lágerbarakk elhúzható fala, lövésként csattog, ahogy tologatják, a réseken rabszállító vonat füstje tör elő. Pál Lajos végigtangóharmonikázza a csaknem kétórás egyfelvonásost, nagyon jól. Majd' két óra, előre közlik velünk, szünetet nem tartanak, most ez a divat, komoly félreértés, mi lesz így a büfével meg a társasági étellel! Sok idő, fölkészülsz, a telefonodra pillantasz, mielőtt kinyomod – és nem unatkozol. Ez meglep.

Glavnoje Upravlenyje Lagerej. Perm-36-os láger, kilencszázhatvanas évek, Breznyev ideje, november hetedikünnepségre készül a rabok mint szereplők és szerzők életét, ami

rabságban tartja őket. A korabeli dokumentumok, Rózsás János visszaemlékezései és mozgalmi dalok részletei mellett *A Gulag virágai* Majakovszkij, Oszip Mandelstam, **Eörsi István**, Karig Sára, Vlagyimir Viszockij verseire alapoz. És Vaszil Sztusz táborból kicsempészett műveire. A fogoly költő verseit – spoiler, de nem rontok el vele semmit – zacskóba csomagolva lenyelte, felesége látogatásakor kiürítette magából, az asszony pedig újra lenyelte. Az előadás egy, a második világháborúban a szovjet által megszállt területen született fiú sorsán keresztül szól a Gulagról. Hobo személyesre veszi.

Mély hang, mélyről indít, szóba hozza kommunista családjá miatti „érintettségét” meg a Holokauszt és a Gulag – ahogy fogalmaz – feldolgozása közti, szerinte kiáltó aránytalanságot. De nem méricskél – ahogy sokan teszik –, egyszerűen, igazán egyszerűen, olyan történekekről beszél, amelyekről igenis beszélni kell.

Még ha igazán csak hallgatni lehet róluk. A Gulag az, ahol halszemek után turkálnak a levesben.

Ahol Szolzsenyicin szerint egymillió hétszázezer rabot gyilkoltak meg. A katonga, a cári munkatáborok mintájára Kolimán, Kelet-Szibériában, Magadan központtal és a Csendes-óceánnál, az Ohotszkij tenger partján, fél Európa nagyságú területen létesített koncentrációs kényszmunkatáborok sora, ahol 1935 és 1937 között 5 millió, 1938. december végéig még 7 millió embert tartottak fogva, 1950-ig egyedül Kolimán kétmilliót. Ahol *helyhiány* miatt semmisítették meg tömegeket, mert a legnagyobb problémát elhelyezésük, őrizetük jelentette. 1936-ban ezer embert lőttek agyon, a következő évben több mint háromszázötvenezret. A kivégzettek feleségei számára is létesítettek gyűjtőtábor.

Gyerekek számára is.

1935-ben levitték a korhatárt tizenkét évre.

A becsületes munka visszavezet a családhoz, állt a gomeli gyerektábor kapuja fölött. A munka becsület, dicsőség, bátorság és hősiesség dolga.

Közismert József Attila fájdalma, hogy a Szovjet Írók Első Kongresszusára 1934-ben nem őt, hanem Nagy Lajost és Illyés Gyulát hívták meg – aki aztán erről könyvet is írt. A kongresszuson résztvevő mintegy hatszáz szovjet íróból éveken belül több mint kétszázat gyilkoltak meg a Gulagon. Mandelstamot ötesztendei kényszmunkára ítélték, egy vlagyivosztoki lágerben pusztult el 1939 körül. Nem élte túl az első évet: *Sztálin-ódaja* nem jelent meg, így nem segít rajta.

Aztán Sztálin kicsik a képből, de Lenin él(t) tovább.

Lenin élt, Lenin él, Lenin élni fog, zengett egykor Majakovszkij, míg meg nem ölte magát. Igen, él mindaz, amit Leninnek (is) nevezünk, amígvilága világ. Lám, Rácz Józsefképében és Pál Lajos zenekíséretével Vidnyánszky Attila rendező és Hobo egyenest föltámasztja, leugrasztja a mavzolej ravataláról, vagy honnan, és ez így, ez a már-már-kabaré nagyon jó. Bármely kőbe meredő búborúnál hatásosabb-ütősebb: megtisztító. Furán fájdalmas, hogy a 'jó' szót tizenháromszor le tudtam írni, épp a Gulaggal kapcsolatosan.

(a szerző író, költő)

